

נב תרווג בשמח' ונס יגון ולאנחה. אהו ידוי בן אחי מהר"י ש"י. מה ידעת
 וללא הדע שהלעת ענין הקידושין לפני מסחמא כוונתה דלימניי שיכר
 מכשורי. ואני קננתי מלברר מילי דקידושין ומכל מקום מרוב הפלגתך והפלת
 האחרים אשר כתבו עמך לא נמנעתי מלהשיבך אשר עם לבבי לע"ד קרינא עליה
 דמר את נשי עמי תגרסון מבית תענוגיה. בזה שלות' להפריש ריעים האהובים.
 דאפילו אח"ל דאין כאן קידושין כלל אפי" הכי שריא ליה כמו שפ"י התו וראוי
 מקטן שקידש סמוך לפירוקו. אפי" דאין לו קידושין כלל אפילו מדרבנן. ואשמו
 פטורה מן החליצה ומן היבום. אפילו הכי מזהו להשיאו סמוך לפירוקו. דאמר
 מר המשי' בגי' ובנותיו סמוך. לפירוקו אפי" דאין לו קידושין. ע"י הכתוב אמר כו' כך
 פ"י ר"י בפרק האיש מקדש. אפי" דפליג אבאלתוח וסבירא ליה דבחי"י אביה אינה
 מקודשת אפילו למיאון דלא תוקנו רבנן אלא ביהומים מדאילטריך לאוקמי ביבמות
 ביחומים בחיי האב. מ"מ פ"י ר"י דמותר להיות חללו ולא השיב כעין זאת ולא
 חיישינן לטע' יבום ויממה. וכן השיב ר"ת. וככ"י תמלא בחבובות רבי' שמשון
 שבמיימוני. ולענין גופה דעובד' אס' מקודשת דר"י ר"ב. אפי" דפסק רב אלפס
 ובגאונים אפילו נהרס האב אחרי כן אינה מקודשת פ"י דרבי"ה דבריו בתחלתו
 המעות בשעת הרלווי וכו' נפק עובד' הלכה למעשה בפסקו כך רבי' אליקים ורבי'
 אבין ורשב"ס. כדאיתא באביאסקא ומייתי להכי' עובדא במרדכי ובמיימוני ע"ש.
 ואפילו שתק כשידע מהני אי לא נתאלכו המעות אפילו אמר לאי וקבלי קידושין
 לא לריך כדפסק רבי' שמואל. גס הרא"ש חמה על רב אלפס שפסק אפילו נחרטה
 לא מהלכי ורבי' כתב באבן העזר דאפילו נתאלכו המעו' מהני רלוויין למפריע.
 מיהו על דא' אע' לסמוך כיון דמסקי גדולי' אשכנ"ז דבעי' שלא נתאלכו כדלעיל
 ומשעת רלווי מקודשת ומה שכתבו כוליהו רבנות' אין חילוק בין נערי' לקטנה. הא בספר
 חפץ חילוק באביאסקא הלא הוא בהג"ה מיימוני. אפי" דסתר ראייתו ראייתו הג"ה
 באביאסקא שחיוק דברי' ספר חפץ וסתר ראייתו דבראבי"ה. ועוד הביא ראייתו
 לדברי' ספר חפץ מרש"י דגיטין ואין להאריך בזה: ובכתב אבי החתן כתוב ח"ל
 ודע כי אחי הכלה כו' עד גס כתב שהודיע כבר לאביו מן הזיווג. אכן תשובה
 מאביו לא ראינו אהנו עכ"ל. משמע שהאב ידע ושתק ומדלא מיהה משמע שהוא
 ראונו דלא ניוחס שיכוון לקלקלה ואהני שתק ולאחר הנישואין יערער. כללא
 דמילתא לע"ד נרא' הואיל ורגילין לקדש בטענה מסחמ' המקודשת שמרחו. ואינו
 מתחלל בימים רבים כי כן רגילין לשמור טענת הקידושין ימים רבים משום חיבה.

חס

גימל

אם כן כשיחזר' האב הוא קידושין מעלי' לכל הפחות מהסוף יום ואילך. וכן אם תגדל ותעשה בוגרת קודם שנתאכלו הקידושין אך יהיו ברשות כל זמן ותתקדש בו כמו בפקדון כדפירש' רבותי: וגם אין לריך ברכה וחופה אחרת כשיחזרה ההב או חיבגר כי הנהו עובדא דתשובת רבינו שמשון דלעיל. אע"ג דיש לחלק דהנהו חופות מעליית' הוא מכל מקום מקלת ראיות שהביא שייכי' נמי לגדון דידן כגון שהיא דקטן דלעיל ויותר ראיות אשר שם ע"ש: וכל מה שכתבת היינו בשתיקת האב או בריצויים. אבל אם מוחה או מוחה בשומעו הקידושין הודיעו לרבנים ש"י. אבל כל זמן שלא מוחה אינו רואה להפרי'. כתבתי לכם ע"ד. אבל אל תסמכו עלי עד שתשאלו לרבותי הישישים שבדור:

נג הנה ראיתי כמה נשים כשנתארחות במעלי' דשבת במקומות אחרות או מדליקין את הנרות שהיה להן להדליק בבית אותם הנרות מדליקין בבית הכנסת ומצרכים עליהם להדליק נר ש"ש. וכן נוהגים הנשים כשאירעו ליל טבילתם ליל שבת. והמקום בבית הכנסת כדי שלא יענפו בגדיהם ויענפו בשרם כגון כבא במחא דקראשניך' אז נוהגים לילך בסדליהם בבית הכנסת כדי שלא יענפו בגדיהם ויענפו בשרם ולא אדעתייהו והיו חיליה ומדליקין בב"ה ומצרכין. ותמיהני על זה כי עיקר נר ש"ש יתקן בבית משום שלום בית ועל זה שייך לברך אשר לזנו. מלא חסור. אבל בבית הכנסת מה שלום בית איכא. והלא כל מה שאנו מדליקין בבהכ"מ אינו אלא משום כבוד המקום ית'. ואע"ג שאנו מדליקין בחוץ בעוד היום הגדול בע"ש ומצרכים עליו אע"פ שאין שייך התם משום שלום בית דשרגא בעיטרא מאי אהני' וגם פעמים שמדליקין בבית ואוכלין בחצר: וכן ראיתי מהרי"ם זלה"ה ויתר רבותינו. וכן לפעמים אין הנרות ארוכות כ"כ שמדליקין עד הלילה דשייך לומר על אותם נרות משום שלום בית. ואפילו הכי מצרכין. יש ליישב אותו מנהג כיון דבבית שייך שלום בית אין לחלק בין קין לחורף אבל בבית הכנסת דאין מדליקין אלא לכבוד מקום ית' אין שייך שם אשר לזנו להדליק כו'. **תשובה** על הנשים המדליקין בבהכ"מ ומצרכין. אם היו מדליקים נרות שלהם או לוקחות נרות לשם כך ומוסיפין אותם על נרות בבית הכנסת שבלאו הכי היה קלת גרא' ליישב מנוגא כי אלו הנוספים לידו חשיב לשלום בית אע"ג דבלאו הכי איכא נרות טובא בבית הכנסת מידי דהוה ב' וג' בעלי בתים אוכלות במקום אחד כל אחד מברך על מגורה שלו אע"פ שיש כבר אורה מרובה. אע"ג שהא"ז גמגם בזה מכל מקום יש מנהגי' הכי. ובעניות דעתי נ"ל ליישב דכל מה דמיתוסף אורה יש ביה שלום בית עפי' ושמחה יתירה להנחת אורה בכל זוויות וזוויות דבבהכ"מ מדליקין נרות בבית הכנסת ב"ט אע"ג דשרגא בעיטרא מאי אהניא וכתב מהרי"ם הטעם שחשבה ללא הוה נר של בטלה דכל מה דמיתוסף נרות ונהנה חשיבה לורך היום ומלוחו: ה"ג כל מה דמוסיף אורה חשיב הגאה עפי' וכן בב"ה אי הוה מוסיפין הוה אור עפי' ועשו להאיר אע"ג דבשמי"ג כתב דכל נר דשאינה לורך אין מצרכין עליו ודלא ככל רבותי שכתבו לברך כשתל יום הכיפורים בשבת והדלקה בשבת חובה מכל מקום חזין דלא נהיגי כוותיהו כמו שכתבת שמדליקין בבית ואוכלים בחצר כמו שכתבו הגדולים: וא"ת התם הוה קלת לזורך אכילה

תשובות מהרי"ל

יח

אכילה שמשחמש במקום הכר לצורך מידי לאכילה הכי נמי אפשר בבית הכנסת כעבדי מידי דנהגה בו הלילה לצורך אכילה וקל למאוא. אבל כחצת שמדליקין נרות משמע המבוררות כלומר המיוחדות בלאו הכי לכבוד בית הכנסת ולזה אינו מסכים דלס"ד פרק אלו דברים חשיב נר בבית הכנסת לכבוד ולא להאיר אי איכא אדם חשיב אי לא ומשום הכי צריך נר אחר להדליק במואלץ יום כיפורים מנרות בית הכנסת שמוליכי לביחס להבדיל עליו. וא"כ אז אינו עשויה להאיר הים חמ"א היכא נפיק ביה. אי לאו דימא דהוה נמי קצת להאיר ולשמחה שיכא להס אורה בבית הכנסת. ודוחק להכניס פילא בקופינא דמחטא. אבל בעירך שבית הכנסת של גשים הוה מרתיו של השמש שמא חשיב לצורך סעודה למשך יין בלילה. וכ"ש אם מדליקין בבית הכנסת של גשים אלל היין. וההוא גופא סכתבת שמדליקין בזווית בבית ואוכלין בחצר. כתב באגוד' בפ"י שאם הנרות ארוכות שדולקות עד הלילה דהוה ברכה לנטלה. וכמה פעמים שמעתי שקורין חגר על אותו מנהג ואמרתו דאותו מקום שדולקין שם הוה קצת חושך שכן דרך בערב שמחשכין קצת בחדרים ומשתמש שום דבר לאור הנר כדפ"י לעיל. אבל החופות שמשכימי הרבה ומקצת דולקות נרות קצרו' ועוד היום גדול קשה למאוא התירא אם לא שיהיו דולקין במרתף ובמקום חשיכה. והרי הן בעיני ק"ש בערב שבת דעריבת בחופה קודם פלגא דמנחה טובא לאין כח למחוי' והמדקדק על עצמו ושם ארחותיו יעשה ארוכות:

נד הנה יש הרבה בני אדם כשיבאו אללס עניים ואין להם מעשר מזומן. אז נותנין ומלוים להם ומחנים בינם לבין עצמם כשירוויחו בממונם אז יעבדו המעשר לעצמו עד שיגבו מה שנותני' לעניים מן הקרן: ותמיהני על זה איך רשאי להתנות בינם לבין עצמם בלי ידיעת העניים ומה מועיל התנאי בלא ידיעת העניים. הא אמרינן במתני' במסכת גיטי' פרק כל הגט. המלוה מעות את הכהן ואח הלוי את העני להיות מפרים עליה' מחלקו מפרים עליהם בחזקת סהן קיימין ואינו חושש שמא מת הכהן או הלוי או שמא העשר העני מתו צריך ליעול רשות מן היורשים עכ"ל. משמע דווקא כשהתני' עם הכהן ועם הלוי להיות מפרים עליה' מחלקו אז רשאי לעבדו לעצמו. וכן משמע בגמ' בבריית' דקתני המלוה מעו' את הכהן כו'. עד ופוסק עמו בשער הזול. אלמא מיירי דווקא כשהתנה עמהם. וא"ל דאפי' בלא תנאי נמי רשאי אבל כשהוא לעבד לעצמו בשער הזול לפי זה צריך להתנות. אי"כ אמאי תנא במתני' צריך ליעול רשות מן היורשים דאם הוא רשאי לעבדו לעצמו בלא תנאי מה צריך ליעול רשות: ודוחק לומי' דמתניתי' קתני המלוה מעות משמע דווקא בהמלוה יכול להתנות. אבל הנושא לא. וכ"ת דמתני' מיירי דווקא במעשרי' ובתדומה שהוא דאוריית' משום הכי צריך להתנות להפקיעו מקידושייהו ויהא חולין ביד המלו'. אבל מעות מעשר שאנו לוקחי' מן הריבית אינו אלא מנהג משום הכי אינו צרי' להתנות מ"מ כיון שיש לו סמך מן המקרא עשר תעשר דמיירי בכל עישורא ומשום הכי אנו לוקחי' מעשר מכל דבר א"כ מי יקורנו להתנות בלא ידיעת העניים. ועוד כי מת העני האיך רשאי שוב לעבד לעצמו. או נאמר כיון דעיקר תקנה דמתני' שכולין להתנות עם הכהן והלוי והעני היינו בשבילם שימאלץ

שימלאו מלוים להם צעת לרכס. וכן פר"ש כת"ק דחקה היה להם לכהן וללווי ולעני משום הכי חיקנו צ"ד כך שהבעל הבית יעבד לעצמו התרומה והמנחה עד אשר יגבה מה שהלוה להם. וה"נ גם עתה בזמן הזה חקה היא לעניים כדי שהבעל הבית לא יאמץ את לבבו ולא יקפוך ידו מלוותן להם בכל עת: ואע"ג דלמדתני רבי' כי קאי מר בהאי נוסחא לא חשיילי במסכת' אחרית' אי לא דגברה רבה את וכל רז לא חסך לך ש"ל ידעתי כך מה שכתבתי לעיל מדקתני המלוה משמע דווקא המלוה אבל הנושא לא. זה אינו דהמלוה דקתני היינו נותן שהרי הלוה אינו חייב לפרוע וזכה הלה מה שצדו פי' העני זכה מה שצדו: ומשום דלא שייך למיחנא הנותן מחמת ההנאי משום הכי קתני המלוה והכי קאמר הנותן דרך הלוואה פי' שהמתני' על הנתינה:

תשובה. ההוא למלוה על מעשרותיו הנה כתב צ"ח וז"ל כן כל אדם המלוה על מעותיו [מעשרותיו] ועל דקותיו שרגילים ליתן וליטול כשיבואו לידו ואינו גבאי לדקה נפרעו אינו צריך ליעול רשות עכ"ל סימני ח"ו. והנה קיצר ולא פי' הראי'. וא"ו גדול אין בידי אבל באביאסוף פי' וז"ל אבל אם אדם המלוה על דקותיו ועל מעשרותיו שרגיל ליתן וליטול כשיבואו לידו ואין גבאי לדקה. דמי להא דחקן צפרק כל הגע המלוה מעות את הכהן כו' מתני': ותיבא ראב"ה או יתן ויפריש עליהן צחוקת אוחו השבט מה העני מפריש צחוקת עניי ישראל משמע לכאורה דלא יפסיד המלוה או המפריש וכ"ש המלוה על כים של לדקה שאינו מיוחדת לעני אחד אלא לכל יד עניים. עניים גופי' ניחא בהכי כדאמרין בשנים אוחזין גבי ילקט בנו אחריו והולרכו להארץ כו'. כדאיתא במרדכי פרי כל הגע. אלא שהמרדכי לא הביא כל דבריו וסוף דברי אביאסוף אבל אם יחד לעני אחד ושוב ידע שהעשיר יותר וזכה העני מה שצדו. עכ"ל: וזה עיקר קשיותך כשידוע שמא העני או העשיר. ומה שהביא ראי' מראב"ה אין מביא דההוא במלוה צ"ד מיירי ומגן בלא צ"ד ואולי סמך אהא דעניים גופי' ניחא להו כדלע"ו: וגם זה הימ' דכ"ו יוסי דעשה שאינו זוכה בזוכה כדפס' שמואל פ"ק דב"ב. מ"מ חזין דמוקי עולא הבא כ"ו יוסי ואפילו הכי מת צריך ליעול רשות. וכ"ת דלא סבירא להו כדעולא אלא כדרב שמואל ונימא דלרי יוסי עשו את שאינו זוכה בזוכה לגמרי וניחא להו לעניים כו'. אפילו מת אין צריך ליעול רשות: אי"כ ליסני דלא מוקמינן כ"ו יוסי מהאי טעמא. ולא משום כיחידאה אלא מוקמינן דקשה על זה הא שמואל פסק כרבי יוסי כדהקשו התו': וז"ל ליישב דקאמר האי טעמא משום אב"י לית ליה האי טעמא פרק קמא דב"מ דעני' גופי' כו': ועם כל זה אינו מיושב כשנודע לי בודאי שהעשיר העני: אלא כ"ל דשאלתך לא דמי כלל למתני' דהתם המלוה זוזי כדמוכח כו' שמעתת' בגמרא דמיירי דרך הלוואה ודרך מקח וממכר. כדאמר עליהם אם בא לחזור או שער בזול כו': וכן סוגיא. אבל השתא בזמן הזה העושים כן נוחים לזה לגמרי הן ירווח הן לא ירווח. הא בחזרת דקה ואלו המעות בעלמם נוחים ערב למעשר על הרווח העתיד ליפול ושעדיין חייב הגוי: וכ"ת הוא עדיין לא בא לעולם והאיך נחפס שם מעשר על אלו מעו'. הא ודאי בתרומות ומעשרות

דאוריית' אין להפריש כלל ככה"ג אפי' מן החלוש על המחובר. אבל זה על זה אין לחוש למעשר כספים הגע עלמך אין מעשרי' שלא מן המוקף או ממין החדש על שאין ממין החדש פירות שנה זו על שעברי. וכמה חומרו' דנהיגי במעשר דאוריית' ומחאי טעמי' במעשר כספים דרצקן היתר הגדול מהרי" אופנהיים בתשוב' להאכיל לאביו ולאמו דבדאורייתא תבא לו מאירה והמרבח במעשרותיו מקולקלי' ומאכיל הלוי או העני טבל. והכא במעשר דידן משוכח ותבא לו זרחה עד צלי די. וכן המקדימו ומדמהו להא' דתרומת הלשכה דתורמין על העתיד לגבות והשתי' נמי יתא מעשר ויולא ידי נתיגי' והוא שביד גוי חולין מהשתי' ואם פיתחה פיתחה לו אבל כל מעשרותיו העתיד ליפול משועבדים לו עד שיפרע ואדעת' דהכא הפריש השתא וכל זה איפי' ממה שכתבת גרעת כח הנותן מהמלוה. וככתבת שאין חייב לפרוע. זה אינו דהא לא קאמר בגמרא אלא דלית ליה לדידי כו'. אלמא-כי אית' לחייב פיי' שהי' נותן לו המתי'. וחוזר ונפרע ממנו: על כרחך אי הוה הכי הוי מקבל המתי' וכן כי מזהב לו עיי' אחר משי' דאין להפריש מעשר דאורייתא עד אהך מרייח לו ולא מני' לאוקמי מתי' בנדון דידן שנותן עכשיו לשום מעשר: ועוד מעשר קחני כהדי':

גה הנה למדתי רבינו כל מה שנותנין לנוכח המה צר מיקן. אסור בהנאה. כדילפינן שם שם מעגלה ערופה. והנה שולחן שאנו לומדין עליו יש בו דף שטיהרו עליו מרת יוטא אשת גיסי רבי גולק ז"ל: וגא אה"ך הורינו אס' אנו לומדין בהיתר עליו אה"פ שמלות לא ליהנות ניתנו מ"מ אי איפשר בלא תשמיש אחר. אי מקרי הזמנה בעלמא כיון שלא נתייחד לכך ואין קיימא לן הזמנה לאו מילתא היא ושריא: תשובה הדף שטיהרו עליו את המה הנה כל הכלים שמוליכי' עליו את המה לקבורה כרים או כסאחת וסדינים ומפות כולן שרי: ואה"ג שכתב בא"ז דמפה שמכסים בה את המה וסרבל שמשמימן תחתיו מותרין בהנאה כיון שאין אנו רגילים לקבור במפה וסרבל לא מחליפין בתכריכי המה ואם כן ניתא דהדף מחלף בדפי הארון. ולא היא דאין אסורה אלא כלים הנקברים עמו כדא"י בפרק גמרא הדין וכל מה דמתחלף גזרין וכל הכי לא מחלפי העניינים המיוחדי' אית לן לזרכי המה. וסדינים דמטכרים בהם גם כן מנהג פשוט להחירו והטעם נ"ל כדפי' דתכריכין מיוחדין אית לן ולא דמי להנהו סדינים ושמה לרבות' נקט בא"ז מפה או סרבל או לאורחי' דמילתא ועוד דנושאין אחוה בו לבית החיים: **גו המיימוני** כתב ז"ל. דמנהג בא"י שהקורא את המגילה קורא ופושט כאגרת וכשגומר חוזר וכורכה (בו) ומברך. הג"ה: וכן נמלא בשם רבינו מאיר ש"ך. וכן נהג מהרי"מ ז"ל עכ"ל: והנה יש מקומות הפושטים המגילה כאגרת גם קודם הקריאה. ומנלן המנהג הא' מדקאמר קורא ופושט משמע דקורא הקריאה אינו פושט דאם לריכא להיות פושט גם קודם הקריאה אז לא היה לרצך לומר קורא ופושט כאגרת כיון דבלאו הכי היה פושט אלא כך היה לו לומר הקורא את המגילה כשיגמור חוזר וכורכה (בו) ומברך: ושמינין שפיר בשעת הקריאה היתה פשוטה מדקאמר חוזר וכורכה וכתב אי' אמר הכי הוי אמינא אפי' בשעת קריאה אינו פושטי' אלא קוראין וכורך כס"ח כמו שכתב

מר הרב יצחק גאון ומר שאמר חוזר וכורכה ה"א דהכי פ"י כשיגמור הקריאה חוזר וכורכה כולה מסופה לראשה זהו ליבא למימר דמה לנו להצריך לחזור ולכרעה יכרך כמה שביא. ועוד ה"א חקן גבי קריאת התורה בפ"ג דמגילה הקורא בתורה לא ידלג מפרשה לפרשה אפילו בעיני אחד. אלא בכדי שלא יפסיק המתורגמן שהרגס בפה מה שכתוב ופירושו רש"י משום שגנאי הוא לציבור שטומאים בשתיקה בשעת שכורכים אחר הקריאה המגילה חמורה מקריאת התורה דה"א מצטלים ת"ת לקריאת מגילה וכן כהנים מעבודתן ולוים בדוכנם וישראלים ממעמדם מה שאין בן החס. מ"מ גנאי הוא ועורה הוא לציבור שיסתקו כ"כ. אבל אם ה"י פושט בשעת הקריאה משום פרסומי ניסי ניח שכורכים אחר הקריאה ואינו גנאי לציבור. דאדרבה היה גנאי למגילה שחשך מונחת פתחה שלא לצורך אחר גמר קריאתה ע"כ צריך לכורכה אחר גמר קריאתה. ועוד חת"ל שחשך לריכה פשוט קודם הקריאה אז היה לו לומר אלא הקורא את המגילה מניח' פשוט כמו שהיא וכשיגמור חוזר וכורכה כולה ומצרך. ועוד ה"י ליה למימר כך קורא ופושט כאגרת וכשיגמור לכורכה כולה מצרך. ומדקאמר חוזר וכורכה שמה קסבר שמתחלה קודם הקריאה אינה פשוטה פ"י ה"ק חוזר וכורכה כמו שהיתה בתחלה קודם הקריאה: תשובה: מדקאמר רבותינו קורא ופושט אלמא בשעת הקריאה תהא דומה לאגרת ומכאן. נהגו הקדמונים לפשטו קודם הקריאה ואפשר דהוה הוא אפילו מה שקרא כבר דמאי דהוה הוה לא יכרוך כ"ש מה שקרא בו:

פורים שחל בזמ"ש מתחילין ויהי נועם כשאר מו"ש אמנם ראב"ן כתב שאין לאומרו. ועתה ילמדנו רבינו הא"ח המנהג. **תשובה:** פורים בזמ"ש מתחילין ויהי נועם כשאר מו"ש נהגינן כסדר הרוקח גומר קיש שלם קודם קריאת מגילה כשאר שנים ואחר הקריאה מתחילין ויהי נועם וסדר הקדושה ויתן לך ודלא כראב"ן שכתב שלא לאומרו ויהי נועם. אע"ג דאגודה כתב כוותי: **מתני'** פרק הקורא את המגילה אין קורין בתורה ואין מפטירין בניבא אלא בעשרה ע"כ. אין מצרכין ברכת התורה והפטרה אלא בעשרה הקורא אותם ביחידה נהגינן לצרך או לא: תשובה: מגילה ביחיד נהגו רוב רבותינו בזמניהם קוראים ביחיד משום דרבי יוחנן הילכתא כוותיה לגבי דרב. דחש לדרב אשי. אבל באשר"י מחיק דרב חש לדרב אשי לחזור אחר עשרה אם אפשר ואם לא יקרא ביחיד ויצרך. וכן ראיתי נוהגים. במגילה אמרינן השמיעו בו הסופר תיבות או פסוקים וקוראים הקוראים על פה ילא וס"ת כה"ג פסולין. וחימא לי דלא מייתי שום רנ"י בשום מקום בזמנינוני מזה דמגילה קילי מס"ת דמיימת החס מהא היו אותיות מעושטשין או מקורעין אם רישומן ניכר כשירי: תשובה: דודאי לענין קריאת מגילה עובא דקיל מגילה מס"ת אבל לענין כתיבת הסופר ואפילו הכי מייתי מרישומן ניכר: עיר שהיתה ספק אם היתה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון קורין בה ב"יד וט"ו: וקשא לי שירות דידן מנלן שלא היו מוקפים חומה ולמה אין לנו קוראים נמי בטי"ו מספק: תשובה: כל כרכי דין. נקראים ב"יד אי לא דקיס לן מוקפות מימות יהושע בן נון וספיקא דעבריא מקום דלמסקי

ל"י לחוקי"י אי הקיף ימא חשיב הקיף או לא. כדאיתא התם כך פ"י רבינו משה הגאון בתשובה וקשה לי על דבריו מהו צריך לומר. ושם מיירי גם כן בכה"א גוונא: במיימוני כתב וז"ל. מיהו משהא סעודתו עד הלילה צריך לברך על הנסים כדאשכח דרב ללי של שבת במוצאי שבת הפלה של שמים של חול: תשובה: ואם משכה סעודה עד הלילה דבמיימוני כתב דמברך בצרכת המזון על הנסים וקשה דמי שלא התפלל בשבת במנחה דמתפלל במוצאי שבת צ"ל של חול ולא דמי כלל התם טעמא מנחה עברה ותפלת מנחה יש לה זמן קבוע. וכיון דזמן עבר ולא התפלל במוצאי שבת אלא לתשלומין ושני התפלות הם תפלת ערבית והאיך יתפלל של שבת. ודינו להבדיל בראשונה ושנייה לתשלומין דודאי שעת מנחה ליתא דכבר עברי וערבית אינה במוצאי שבת אלא של חול. אבל בצרכת המזון אחי על סעודה שסעד בשבת. וכיון דאכתי לא ללי ערבית של חול צריך להזכיר מעין המאורע בצרכת המזון. וכן מנהג פשוט בני הי"ת להתפלל על הנסים בכה"ג וכן במוצאי שבתות כשממשכו עד הלילה. אמנם יש תשובת הרא"ש דקיימא כוונתה שאין להזכיר מעין המאורע בלילה מוצאי היום אפילו [אם] התחיל מצעוד יום: שאלה: אם אדם יוצא מלכות מחנה לאביונים כמה שנותן להם מעות של מעשר מי אמרינן כיון דמעשר בלא הכי שייכא להם לא יצא דהוא נותן להם משלהם: או דלמא עיקר תקנה כדי לשמחן אם כן יצא לאביונים כי אינם מקפידין אם נותן להם מעשר אם לאו רק שהם שמחים ועובת הגאה של מעשר הים של צעלים וכשנותן להם העני ולא לאחר אז הוא שמחה: תשובה: ומתנות לאביונים ע"ד נופה דלא נפיק במעות מעשר כיון דתקנתא דרבנן הוי דבר שחובה ומוצאי זה פורע מן מעשרו ואין לו צו אלא עובת הגאה. ויש מרבותינו דפסקו דאין ממון. אפ"י לג"ד ממון. מ"מ כל שבחולין אינם באו ולא מן החולין ואע"ג דרבנן בתראי הריי אופנהיים שרי להאכילו לאביו בזמן הזה כמו שכתבתי לך כבר. התם היינו טעמא. דלא קפדינן אלטותא דתבא מאירה למי שמאכיל את אביו כו': ועצמא משום גנאי היא לאביו וכה"ג דהוי דרבנן לא וליכא גנאי ואין כאן חובה אלא שיהא לאביו מזונות. והרי יב"י ל"י אבל הכא דעיקר תקנה וחיובה הוי עליי דמיא לא נפיק אלא מדידיה: והמדקדק וחס עליו כשלא יוכל ליתן משתי פרעות או לסמוך על מעות פורים לאפשי להן מן המעשר:

כשחק פורים ביום ו' איך מנהיגי בסעודת פורים. אם אנו אוכלי סעודה גדולה ומאריכי על השולחן כשאר ימי חול אז אנו מקלקלי סעודי של שבת ואדם חייב לאכול כשהוא בתאוה. ואם ממנהיגי עד הלילה אז עבר זמן הסעודה. ואם תחייבנו הסעודה מצעוד יום ויגמור בלילה. זה אינו רשאי לבתחלה מפני הקידוש דדווקא דיעבד אם משך סעודתו בע"ש עד הלילה פורס מפה ומקדש. ואם תאמר דזה מיקרי דיעבד כיון דאי אפשר בעיני אחר מדה ואם יתפלל ערבית ויעשה קידוש בעוד היום גדול ויתחיל בסעודה מצעוד יום אין נראה לסעודת פורים ביום כ"א לכבוד שבת. ואם יתחיל בעוד היום גדול ויפסיק ויעשה קידוש ויגמור סעודתו ואז יברך בצרכת המזון זה אינו אלא מפני הסיח הדעת. והפסק התפלה:

תשובה

תשובה סעודה פורים ציוס ו' מתחילין בהיתר קודם סמוך למנחה דקיימא
 לן דדברי הכל שרי ואפילו לר"ג דפסק כרבי יהודה בע"ש להחיל.
 היינו סמוך למנחה אבל קודם ע"י שעות אפילו לרבי יודא שרי. כדקתי ושזין
 שמתחילין ומעשה בעכו וכו' ור"י היה שם ופירוש במרדכי ושזין שמתחילין קודם
 ע"י ע"י אפילו לא יגמרו עד אחר ע"י שעות. דאם לא כן פשיטא ולריך ליישב
 מאי רבותא דאגריפוס לפרש ואין להאריך בזה :

בפר"ק דמגילה. אמר רבי אבובו הקורא לריך לקראת עשרת בני המן
 בנשימה אחת כו'. והנה מספקא הוי לראבי"ה אם הוה מלוה או
 לעכב וגבי לריך לבסומי בפירו' בין ארור המן לברוך מרדכי : על זה כתב ראבי"ה
 למלוה ולא לעכב. ותימא לי מאי שנא דלא מספקא גם כן בזה כיון דתרווייהו נאמר
 לריך :

תשובה הא דאמר רבה חייב אדם לבסומי. ודאי מלוה בעלמא הכי משמע לינא
 מחייב אדם כו'. ולא קאמר סעודה כך דינא לכה"ע דימי משתה כתב ואיכא
 משתה בלא שכרות : חדע דרז יוסף יליף מינה שאסור בתענית מכלל דנפיק
 בלא שכרות. ובסומי כולי האי :

גז **מה** שאמרו רבותינו לגרר ריש מעיא באמתא פ"י הטבחיות : והנה שמעתי
 יש אומר אמה ממע. ויש אומרים רק אורך חצי זרוע של אדם. ומודדין
 מן היד עד הקודא שקורין בל"ה אילבוגין. ואם הפ"י הכי דמאן דאמר חצי זרוע
 אם כן נתח דברין לשיעורין שפעמים הזרוע ארוך ופעמים קצר : ועתה יבאר
 אדוני הפ"י : תשובה. מי שמפרש ריש מעיא באמתא על הטבחיות רואה לומר אמת
 המעים כך פ"י הרא"ש על המיימון. וכל ימי תמתי על נכס באבריו וארוכה
 דמודדין בשום ושמא קים לן דאין נוגע בחלב הכליות אלא עד שיעור הקלרה שבהם :
שאלה הנה המרדכי כתב בפ"ג דחולין גבי לא אמר ר' יודא אלא בעוף
 הואיל וזולתו כולו כאחת כו'. ותימא דמעשה בכל יום אנו מבשלין

וזולין עופות בלא ניתוח אצ"פ שלא נקבו הוורידין ע"כ. וקשה לי מה תימא זו והלא
 לא מלריך ר' יודא אלא לכתחלה. אבל בדיעבד כשר. וכ"ת כיון שמעשים בכל יום
 שאינו מבשלין וזולין בלא ניתוח היינו לכתחלה ומה צריך אם לא נשחטו ולא נקבו
 הוורידין הלא אנו מסירים אחר השחיטה הוורידין מן הלאר הנה והנה שלא תעכב
 הדם לנאח. וכ"ת בימיהם לא היו רגילין צדק להסיר הוורידין אחר השחיטה. מ"מ
 קשה מה צריך אם לא נשחטו ומה לריך לשחוט הוורידין מורא שאב לדם כוליה
 ומליחה נמי מו"א דם דקיי"ל מליחה כרותח דמי. וכ"ת להכי מלריך לשחוט או
 לנקוב הוורידין בשעת השחיטה דאז הדם הוי חס ויו"א כו' אם כן בבהמה נמי
 יחא לריך מעטם זה. וכ"ת גבי בהמה איכא תרתי ניתוח ומליחה. אבל גבי
 עוף ליכא אלא חדא. אין זה טעם נכון כיון דמליחה מו"א כל הדם דהא
 חתיכה גדול בראש בהמה די במליחה כעין חתיכה דקה וקטנה ולא
 אמרינן שנחתכו לחתיכות קטנות ואח"כ נמלחו והיינו משום דמליחה מו"א
 כל הדם כמו ללאו. ושזב כתב לך נראה דברי ר"ת הואיל וזולתו כולו
 כאחת עם הראש קאמר. אבל אנו שאלו חותכין ומסירין את הראש
 אין

אין אנו לריבין ע"כ. והנה אחותי בוגליין שחתי רגילה להניח הראש בתרעולת
 אך שחככה הראש לחלאין עד המוח כדי להוציא המוח. וזה הוסיקני לאדוני מ"ו
 לשאלו. והנה ידעתי שדקדוקי מחמת חסרון דעת בעו"ה וכגון זה פתח פ"ך
 לחלם וענה כסיל באלתו. ונא אדוני מ"ו הודני את הדרך כו' אם מותר להניח
 הראש בתרעול כשהחטין אותו לשנים עד סוף המוח :

תשובה מה שכתבת שאתו נוהגים להסיר הוורידין אפילו אם ת"ל שיהי מנהג
 מקדם אפילו הכי לא קשה דכל כמה דלא ידע דברי ר"ת אין לסמוך על
 נטילתו לכחלה דלמא נשאר קלה מן הוורידין דמי יחטט אחריהם עד כלותם.
 אכן אמת הוא אין לר"ך ליעלם מדינא לגמרי. כדאיתא באשר"י דלא מלינו חוטין
 אסור משום דם : והנה מסיק באשר"י דאם ללאן עם הוורידין לר"ך נטילת השער
 סביבו. ומכל מקום ר"י מתרץ את ללאן דיעבד. ונעמא דסבור כבולעו כך פולטו
 דם הוורידין חשיב דם האיברי שפירש כדמפרש באשר"י שמתקבלים וממקום אחר
 בשעת שחיטה : ותי המרדכי על הבישול אי לאו הוי שוקלן ליה אז משום
 שנשאר כדמפרש. ומה דכתב דמלוח כרותח דלני היינו לאיסורא אבל לא להיחר.
 כדמוכח פ' גיד הנשה מאומלא ביעי מזרקי דלקדירה בעי חתיכה ומלחי. וללני
 לא בעי חתוכים כמו שהוכיחו הח"י ויחר רבותינו אחרים ומהתם דחו את ר"ת
 דשרי לבשל כבד אחר מליחה כמו אחר לליה. וטעמא רב איכא דודאי מלח מפליט
 דם האיברים. אבל דם צעין כגון הני תלחא אין כח במלח להפליטו כשהם שלמים.
 אבל נורא משאיב שאיב ליה וכבולעו כך פולטו. ומה שכתבת ממנהג אחותי
 שחתי שמנחת הראש מחובר זה כמו שאמרת לחברי בישיבה מנהג אבותינו תורה
 היא שאין רגילין להניח הראש מחובר לתרעול מטעם דר"ת דדילמא פעם ישכחו
 לנקר הוורידין ולחתיכם : ובגליל התחתון מנהג הוא ומשם למדה אחותי מאחותה
 מרת שמחה. אמנם מאחר דהגנין לנקרם ולחחוד הנואר אין לפקפק על הנוהגים
 היחר להניח הראש מחובר. אך לא יכולתי להתאפק להודיע דכל מנהג אבותינו
 בנוי על היסוד ולא דבר ריק הוא והפורש ממנו כו' :

גח מה שהעידה אחתי על א"א ז"ל שנטל כרתי לטיבול ראשון זהו כשלא היה
 כרפס ומלוח לחזור על שאר ירקות לאפוקי נפשייהו מפלוגתא. במקומו
 טעמא היה משום שהפייט רבינו יוסף ט"ע מקדים לה שיסד שקל כרתי או
 כוסברתא כו'. ודייק מיניה דמוקדם למלוח זו כדדייק במיימוני אמחני. ובגמרא
 גמי דייק דחזרת מלוח מדקדמי מחניתין וברייתא : ועוד דכרתי טוב חי ממבשל
 דקאמר תלמודים תומי וכרתי חיין בפה"א מבושלין שה"כ צפיערליין היה מסופק :
 וקירבי"ל היה מסופק פ"י הג"ה במיימוני שהוא עולשין את כן מרור הוא. ולאחר
 שמילא כריסו הלך אין לי ליעלו בעיבול ראשון אף על גב שכן כתוב בכמה חפלות.
 ואחר כרפס מלוח לחזור אם אפשר לפי ששיעבודו כפי ליבוא בפרך כך
 פ"י הרוק :

ילמדנו אם יש לברך ברכה אחרונה אחר ג' כוסות ח' ג' ד'. ואחר טיבול
 ראשון והכריכה אם לריעה טיבול בחרוסת והאיך שאין לו עשב
 שקורין מרור והוא חסא האיך יעלה הב' טיבולין. והאיך אדוני נוהג בעיקרה
 השולחן

בשולחן: תשובה. ברכה אחרונה מסיק מהר"ם וראב"י לברך על כל הכוסות הן
מכוס שני. וכן הסו'. אכן באשר"י מסיק דאין לברך אלא לאחר רביעי. וכחז דמי
שמנעט בברכות הרי זה משוחט. וכן נהג מורי ע"ה הר"ר שלום מנייטעאט
ואני הצעיר תלמידו אחריו: וס"א ה"א. הפלוגתא אחר טיבול ראשון ועל כן איני
אוכל כוונת בטיבול ראשון אף כי יש כתבו לר"ך כוונת וזוהי און ללא ידי כולם
בשום לך כמו שכתב באחד ללא ולשפסק ועורח הוא זה. ועוד דמכל
מקום אינו מתוקן לרבותינו דבצי ברכה בפה"א שעל טיבול ראשון
פוטרי מרור מברכת נהנין. א"ס כן ילמדך על טיבול שני ברכה דנהנין
א"ס בירך ברכה ב"ר אחר טיבול ראשון וליתר רבותינו הוי טיבול שני שבא מחמת
סעודה ולא צעו ברכה וממנו נפשך און ללא ידי כולם: והכריכה פסק הרא"ש
וגדולג איברי"י להטביל בהרוסת כדעבד הלל ולא חשיב רשות לבטל כריכה דרבנן
דכולהו זכר למקדש הוי. ומי הוא שאין לו חזרת יש מרבותי פסקו דהמקודם
במשנתו מוקדם במלוא כדלעיל וס"א דה' מוזכרין בהג"ה במיימוני בשלשון
אשכנזי. והשפ"ץ כתב ליקח ווירמו"ט דהיינו מרור דמתניתין ונראה לי טעמא משום
דמאן דאמר בגמרא הוה מסדר במררית' דמריר עפי. ודחי ליה הסם בגמרא
טעמא דהחזרת עדיפא משמע אי ליכא חזרת מררית' קודם. ואגודה כתב
דמירעט"ך: היינו חמכא דמתניתין: ושמא בשביל דלא איתברר. דעולש"ס קורב"ל
כיון דכתב בתשילוט ליקח קורב"ל בטיבול ראשון כדלעיל: ולר"ך ליהיבה ליקח
הקלה של המירעט"ך או הירוק שלו. ולא השורש כדדייק ר"ת הסם: ומי שאין לו
רק חסא. מפרש בתלמוד' דקיימא לן כר"ח מברך בטיבול ראשון ברישא בפה"א ועל
אכילת מרור. ובטיבול שני אכיל ליה בלא ברכה: וכשמחיל הא לחמא מגביה
הקערה וגם אוחז מלא בידו עם הגבהת' מסלק מן השולחן לגמרי עד שיגיע לעבדי'
היינו שכתב בסמ"ק טעונים עליו דברים הרבה. ולכך תהא המלות מגולה קלח
בשעת הגדה. דאי מכוס' הוה כמאן דליחא כדאשכחן בפריסת מפה בשבת. והטעם
שלא יראו הפת בושחו אף כשלוקחין היין בלפיכך נכון לכסותו משום הטעם שלא יראה
הפת בושחו כך מנהג עמ"ד: שא"ל' מי שגברה אחת מן הג' מלות א"ס יכול ליקח
אחת מן שאר המלות להשלים הג' מלות דכיון דג"ג המה עבדי' לשם שימור וגם
כן בלאו הכי יש במלות שיקיים בהם ברכת המוציא ועל אכילת מלא וכן כתב בסמ"ג
שהר"ר מנחם מיוני היה מברך המוציא ועל אכילת מלא על הפרוס' ועל השלימה
לא היה נוגע כלל אלא משום לחם משנה ע"כ. א"כ כשנאטל מלא אחרת במקום השבור'
אזי יש לחם משנה. ובמקום הדחק כדי לסמוך עליו ויולא במלא אחרת: תשובה.
א"ס נאבדה אחת מן המלות. נכון לאפות מלות אחרת משום דאסמכתא דג'
מעשרון אחד. ועוד דזימנין לייכא שימור גמור לשאר מלות ולריכים שימור לשם
מלא וזימנין נעשית ע"י גויות או קטנות: וא"ס הקילו רבותינו' לענין אפיקומן
שהוא זכר בעלמא לא יקל לענין מלא דאורייתא. אבל א"ס גשברה אחת דנתי
לפני מרז"ל ליקח אותה במקום השבורה קלתי אותה לאפיקומן. כיון דבלאו הכי בולע
אחת. אפילו א"ס היתה שלישית משום הקדמה סימן א"ב"ג לא יאפה אחרת והודע

מורי לדברי:

שאלה

שאלה הנה במיימוני איכא הג"ה וז"ל וכן היה נוהג מהר"ם לעשות טיבול זה גם כן בחרוסת כו' עד וכן יסד הר"ר יוסף ע"ע בסדר שלו על טיבול זה שהוא בחרוסת וכו'. וכן נהג הר"ר ישעי' שמע"ו. אבל ס"ה ורבינו יחיאל ור"י ור"ת כתבו שאין לעשות טיבול ראשון בחרוסת. ולבסוף כתב בהג"ה אין לנו אלא דברי מהר"ם שהוא בתראה ויודע דברי כולם. ועוד דברי רבנאמינו גאוני עולם גם כן רבינו יוסף ע"ע והש"י ורבינו המהר"ר ותשובת הגאונים והר"ר שמעיה כתבו כוותיה ע"כ. ותימא לי הלא כל מנהגינו נהגינן בתריהם ולמה לא נהגינן גם כזה כוותיה ואם נאמר שדעתו שרשאי לעשות טיבול זה בחרוסת כלומר הרשות בידו. אבל אם עשה טיבול זה בדבר [אחר] אין בך כלום אז יחא מאחרים שאחרים כתבו לעשות טיבול בחרוסת משמע שיש איסור בדבר :

תשובה טיבול ראשון ראיתי אדוני מורי מה"ר משה הלוי זלה"ה וגם רבותינו נוהגים אותו בחומץ כרפי' החו'. ומהר"ם שנהג בחרוסת טעמא מפורש בהג"ה שהי' סובר דלר"ת ור"י אין איסור בחרוסת ואישתמוטתיה הא דאמר בספר התרומה בהלכות שבת דמותה לעשות הילמי דאסור לעשות טיבול ראשון בחרוסת. ומייתי לה בהג"ה. אלמא מהר"ם גופי' אי הוה חזא הוה לאיסורא לא הוה עביד. והוסיף האש"ר דאפילו כי ליכא שאר ירקות דעבידי' בטיבול ראשון בחזרת ללא בני חרוסת. אפילו למאן דאמר משום קפא אין לריך חרוס' בטיבול ראשון. ופי' הטעם בשם הר"ר יונה זלה"ה דלא חשו חכמים לקפא כו' : אבל בטיבול ראשון היכרא לתיעוקות בעלמא הוא : חקן ראיתי כתוב בשם מהר"ך בעל הגדה שנהג לערב מעט חרוסת בחומץ בטיבול ראשון. אבל לא ראיתי מי שנוהג כן :

שאלה כתב המיימוני ב' מיני בשר אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה. והג"ה ג"כ וז"ל כתב רש"י שפי' ר"ח מרומ"י ב' מיני בשר עד ור"ת כתב דהלכה כרבינא דאמר גרמא וביבולי' כו' עד אבל גרמא וביבא לאו ב' מיני בשר הם דביבא לאו בשר הוא שהרי מותר לאכול בחלב. וגם רבינו שמחה פוסק כרבינו ור"י אלפי"ם כר"ת. עכ"ל. ותימא לי על מה אנו סומכין שאנו לוקחין ביבא ולא כחד מינייהו. וגם לא סמ"ק ולא סמ"ג הוזכרו ביבא :

תשובה מנהגינו ליקח זרוע וביבא לבי תבשילין הכי אסחיד אגודא וטעמא מפורש ברוקח. ביבא משום דבעא רחמנא לאכול וכן כה"ג מנהג אבותינו חורה היא :

שאלה סמ"ג דבסדר של פסח אמר רבא מלא לריכה להגביה. בשר א"ל להגביה מפני שגראה במקדש כו'. ק"ל מדקאמר אין לריך משמע אבל רשות בידו להגביה אדרבה אסור לו להגביה הוה ליה למימר מפני שגראה במקדש ונמלא כאוכל קדשים בחוץ. ואם נאמר שרבה לא חושש למראית העין אם הגביה אז יחא. או שמא מדנקט ברישא דמילתא לריך נקט בסופא אין לריך :

תשובה ה"ה דבשר אין לריך להגביה. בסמ"ג גירסות ישנות והגאונים הוי בשר אין לריך להגביה. מ"ע שגראה ולא כגירסות רש"ים דגרים ולא עוד דודאי לגירסא

לגירסא זו הוה איסורא. אבל לגירסת גאונים מסתיים דאין לריך מכח האי טעמא. וכמדומה שינוי הגירסא תלוי בפיו. דהא דאסור לאדם שיאמר בשר זה לפסח לפי הגאונים דווקא באומר בחייו. ולרש"י והסו"א פילו לאחר שחיטה שלא יאמרו מחייו הקדישו לכך. או עכשיו מקדיש ודי למבין :

שאלה מחמת עמינות דגן לפסח יש דעות נשים שהיו טוב יותר לעחון מיד אחר טחינת דגן מבלי ניקור הרחיים כי אפי"ה היה דבר לבוק ברחיים היה נופל על ידי טחינה וניקור מקלקל הקמח כך הן אומרות :

תשובה נוכחים לנקר הריחים משום דזימני" כזר עתנו זה תבואה ללחות לסולת והוי חמץ גמור. דאפי"ה מאן דשרי ללחות היינו דישאל הקדים לעחון קודם שהחמץ. אבל אינהו משהו ליה במיא ומחמץ : וקמח הראשון שנעחן אחר הניקור שומרין אותו עד אחר הרגל :

גמ' שאלה בסמ"ק מצוה להטביל כלים מי שמטביל כלים לישראל ומיהו דעת ישראל כו' מטבילי בלא ברכה כו'. ועשה יבאר דאין כשנשחקע אלל ישראל אם לריך טבילות אחרים ולבדך ברכת טבילה לכתחלה לא בירך או לא לריך. אפי"ה דאמרין דברכות אין מעבדין היינו דיעבד אבל זה מיקרי לכתחלה כיון שה"י יודע עתה שהכלי שלו לחלוטין. ומשו"ה לריך טבילה שנייה בברכה. ולפי עניות דעתי נכון לטבול עם שאר כלים חדשים ולבדך עליו והוא לריך להשתמש באותו הכלי הכשחקע אללו האריך יעשה :

תשובה משכנחא לריך טבילה דמסקא לן אי גזינא דמי כיון דדילמא לאו כזינא דמי. א"כ כשנשחקע ברשות ישראל לריך טבילה שני' בלא ברכה הראשונה ודאי כלא זינא דמיא וטבילה ראשונה כעומד ברשות גוי הוה ולא מהני דאם אמרי' מטבילים כלים עמאים יטביל כלים טהורים בתמיא אלא לריך טבילה לאחר שבא לרשות ישראל :

שאלה סמ"ק במצוה להטביל כלים ומי"ג דליים המחושקים ברזל מבחון אפי"ה דברזל מעמיד אין לריך טבילה לפי שאין משתמש בהן דרך הברזל עכ"ל. וק"ל מ"ש מבוסות של מדרון בלי"א ולאדריין דקאמר בחר הכי הקונה כוסות של מודרון בלע"ז מן הגוים והמה נרחקות של כסף ובמסמרות של כסף חס לא מחזיקים רביעית בלא רחוקות של ברזל המעמדות כו'. ועוד ק"ל דהפנים קאי בחר הכי כוסות של כסף המחצר בתוך כלי עץ נראה ש"ריך להטביל כיון שמשתמש בכסף. אבל מבחון לא אפי"ה דמעמידו ויש מחמירין להטביל בלא ברכה ע"כ. והשתא קשה מ"ש מהני כוסות של מודרון כדפירוש. ולפי המחמירין נמי אמאי אינה מזריכין הדליים נמי טבילה בלא ברכה. וכמדומה לי שאדוני השיב לי אשתקד שהכוסות של מודרון מיירי שהמסמרות נכנסים לפנים מן תוך הכלי וכיון שמשתמש דרך המסמרות משום הכי לריך טבילה. וגם ק"ל והלא רוב המסמרות של הדליים נכנסים לפנים אמאי אינם לריכין טבילה. וגם אין זה סברא שהדבר יהא תולה אם המסמרות של כסף או לא :

תשובה מחושקים ברזל מהר"ם מזריך להו טבילה. בתשובה במרדכי. וסמ"ג דפטור דאין משתמשין במחכת כדמפרש שם בהדיא ואין החשוקים כלי סעודה. אלא לכדי בעלמא

בעלמא עבד. ואלו היו הנסרים של הדליים מחוזרים יפה מקלנו לחשוקים אבל כוסות מודרון קמשתמש דרך הכסף ולכך מתכוונים לנוי ולשתות מתוך דרך הכסף והכסף ממסמרות עשוי לחתום נקב וע"י הכסף מקבל רביעית. אבל קבלת דליים הוא העלים ואפ"י אם יעברו המסמרות עד מעביר הוא אינו לר"ך לכך דכל הדליים סתום ע"י עץ וכוסות של כסף ועד בתוך הכסף עלמנו כלי והכוס עץ בתוכה. הא למא זה דומה הנותן כוס של עץ בתוך של כסף או מתכת ולכך יש מחמירים אבל החשוקים אינן כלי סעודה ושתייה כלל:

שאלה תגור שטומנין זו את החמין מהו לפתוח ולהוציא קדירה ולהאכיל לחינוק ולהחזיר ולחתום מי חיישין שמא יחזה בנחלים או לא. ואם נאמר שאסור לעשות כן כי בפתחו גורם שיבעיר האש ובסוגרו גורם שיכבה. אם כן הא"ך מותר לפתוח שום תגור בעולם. וכמדומה לי שמהר"ם ס"ל התיר לי בבית חמי ז"ל לפתוח תגור הנסחם בעיט להסיר העיט בשבת ולפתוח:

תשובה תגור סתום ע"י עיט לסחור מחיר המרדכי פ' במה עומנין. ואגודה אוסר משום סחירה וראיתי מורים ע"י גוי או ע"י תינוק באפשר. וכשליכא תינוק או גויים אפילו ע"י ישראל. וכמדומה שכמו כן ראיתי כתוב ולחזור ולסותמו אם יש בו נחלים לחשות שמא הוה פסיק רישא אבל ע"י גוי פשיטא דמותר וע"י ישראל נמי אינו סותמו לגמרי דלמא לא הוה פסיק רישא: ואני המעתיק מלאחי כן בתשובה מהר"ם שהורה כן הר"ר אביגדור כ"ך ז"ל:

סא מעשה מן הזוג שמחה הבת תוך שנה שניה תחלה. ואחר כך מת הצעל גם כן תוך שנה שניה וגדוניתא היתה מונחת ביד שלישי נאמן מיום הנשואין בחלי ריוח לזוג. ואבי הבן תבע חלי נדונת הבת וחלק הבן שלם כמו שהיא תקנת הקהלות ועוד תבע מן הל"ו זהובים שתנן לאבי הבת כדי ללמוד לגער להחזיק הזוג: ואבי הבת רואה לזכות בכל הטבעת ובכל מלבושיהם וכל דבר וחלי הנדוניא ממש כ"ו. ועל זה פסק מהרי"ל הא דלקמן:

אדובי הח"ר זלמן אם אינו כדאי ששלחת לו כ"ו נראה דהאי ראובן אלם הוא ועטן מכה תקנת הקהילות ואנא אפתח לו פי כי יש לבא בתורת דינא והבעל יורש את אשתו וזכה בחלי חלק הבת מכה ירושת בנו. אף על גב דר"ת פירוש אפילו מן הנישואין כל כמה דלא נבית אין מו"יאין מיד האב. וכתב בתשובה מהר"ם במיימוני דביד הנאמן לא חשוב גבוי הני מילי נאמן דההוא עובדא דלא ניתן לנאמן אלא כדי ליתן לחתן לאחר שנה למא שפסק ליתן לו ותוך השנה לא היה לו לחתן שום זכ"ייה בהם כמו שכתב בהדיא בתר הכי באותו תשובה שאין לו שום זכות והפיסת יד באותו שנה כ"ו. אבל נדון דידן הים מונח ביד נאמן בחזקת הזוג כמו שכתוב בתנאים ויד הנאמן חשוב כיד דידהו. כדאיתא בתוספות ר"ש ב"מ דחשיב אוחזין ומוחזקין ביד השלישי ולהכי נמי לא דמי למא שכתב רבינו ברוך במרדכי דהיכא דהנדוניא ביד שלישי דחילוקין דנראה לע"ד דמירי נמי בכה"ג דהוי שלישי סתמא ולא נחברר לחזקת הזוג ולעובדו. אבל האי שלישי דידן הוברר לעובד הזוג ולהרויח בהם כדמוכה בתנאים. וכן כתב לי הנאמן עלמנו וז"ל להרויח ולהשביח לעובת הזוג עכ"ל. הרי שבחזקת הזוג היו

היו ואם פחתו או הותירו פורגא או פסידא לזוג ואין להן על האבות כלום וכן מוכח בלשון התנאים שלא היתה כוונתם להסיס ביד הנאמן דכתב סתמא וז"ל וביד מי שהיו גדונית הזוג יחזיק בחזקת שניהם עכ"ל. לכן זה משמע דלא ידעו בשעת שידוכין היכן יהיו הגדונית עד אשר יסכימו בשעת החופה ביד מי מאחד מהן ישימו וכתבו בחזקת הזוג שיהא חשוב כגבוי א"ס ח"ו יעדר אחד מהן אף על פי שגשאר ביד הנותן וכתבו בחזקת שניהם ולא כתבו שכל הגדונית תהא בחזקת ביד מי שנתנו לו דבלשון זה היו סגי שיהיו האבות פוערין ולא יכלו לחבטם שנית א"ס יאזכו או יפחתו. אלא כתבו בחזקת שניהם שיהא הזוג שניהם מוחזקים בשני הגדוניות. כ"מ לטעין עידור ח"ו הלכך לא דמי האי עובדא לנאמן שבמיימוני ושלם דבמרדכי אלא חזקה וגבוי אלימא היא: ומה שטען שמעון שלא היה הנאמן ראוי ליתן לזוג בלי רשותו אין הכי נמי היינו כדי שיהא יוצאת הזוג על אבותיהם וירויחו בנכסיהם כראוי עד כלות השנתיים וגם כי הילדים רכים ורגילין בהולאת יתירות דמהאי טעמא אין נותנין גדונית תחת ידוהם עד אשר יגדלו וידעו בטוב משא ומתן. אבל מוחזק היה אפילו עודם ביד האב כמו שכתב ר"ת בעלמו. בתשובתו שבאביס"ף ומייתי לה מיימוני ז"ל. ויש מסייעין ל"י ולא מטעם דחשיב ליה כמלוה כ"י אבל ר"ת חשיב ליה מוחזק וירש לה בעלה מדינא. אלא מכא אומדנא מפסקא ירושת הבעל כדפירוש ר"ת וכה"ג דנחן ליד נאמן ולטובת ולחזקת הזוג נראה דאין כמו אומדנא דכבר יראה מתחת ידו העוד לו חלק ונחלה בהן. ומה שטען שמעון שלא נהנית משל בעלה כלום לא מפיו אלו חיון דאדרבה השנתיים היו מוטלין על ראובן כמו שטען בעלמו אלא שנהפך הגלגל שראובן נתן יציאתו לשמעון ונמלא שאלבו משל ראובן בבית שמעון. ומה שטען ראובן חגור הסבלות הא נמי פשיט' דמוהר מהרר הדרי ואפילי קדושין הדרי. והא דפסיק פ' מי שמת מוהר הדרי קידושין לא הדרי קבלתי מפי מורי ז"ל היינו בארזוסה אבל בנשואה קידושין נמי הדרי וכן ראיתי דן הלכה למעשה. אף כי ק"ת מגמנס עליו מיש ראיות אין משיבין את הארי כ"י ובתרא רישא גופה אזלין. ומה שטען ראובן להחזיר לו ערך מה ששיך מהל"ו זהובים ושמעון השיב שהוליא כולם בחיי הזוג. לענ"ד לאו מילתא היא נהי דטען שמעון כמה לדין מדוע לקח כ"כ מעט. אין הכי נמי דאחיל גביה כדי שיהא אללו כמו שכתב הוא בעלמו וכל יומא ויומא אחיל גביה. וכ"ש דסנה ראשונה מויל עפי יען כי בתו רכס ויניק' עפי מבשנה ב' לויכא למינוחם כ"כ אהני טלדקי שטען שמעון דחייש עלייהו א"ס קן ידע שמעון בעלמו להרויח כ"כ בהני ל"ו זהו מזומנים שלא יפסיד בפיוזר הזוג דמדי'ו' אין שכירות משתלמת אלא לבסוף וזה הקדים כמו מרבין על השכר. ומ"מ הני ל"ו זהובים הוו שכירות דשנתיים לבד מה שנתן למלמד בשנה ראשונה יכח והשאר הוי שכירות הולאה הלכך יחזור לו הערך כמו מת הבן בחלי' הזמן היבא דלחרווייהו לא הוי להו למידע אפילו למ"ד דאין מחזירין היינו משום דהוו כאוכלוטי דמחוזא. ועוד דטען המלמד אנה הא קאימנא הב לי בנק ואלמדנו ולא חסרנא מידי. ולמ"ד שכר שומי' קא שקיל כל הני לא שייכי הכא דמדי' דחסר ביה הוה ליתן להם היציאה והסתא לא חסר מידי. מיכו א"ס יענון שמעון דלפי ברכת הבית לא הוה חסר לו כ"כ כמו הערך ולא

כמו

כמו שטען שעולה יותר ישומו אינשי מהימני בקיאי בשומה כמה הוה עולה לפי
 ברכת הבית. וזה ישיב לו ולא חשבינן ליה כמו חוזר וטוען מכמה טעמים אין
 לזרך להאריך בזה. אף כי הפסיד בחו אין זה דבר המושגה כמו ספינה ק"ל. ומה
 שכתב שטעון על בגדי בחו שהם שאולים גם בזה לא ישרו דבריו צעירי דבעיני
 נעשה נדר כמו שפסק ראבי"ה בפרק אע"פ דכל דפליגי עליה הוה תמילי
 דזקקה לא שייך הכא והוא פסק ליתן לה בשעת השדוך מסתמא שכן כותבין
 בכל התנאים להלביש' לפי כבודו. ואף על גב דמסתמא תנאי זה הוה גם כן כתבן
 על האובן. מ"מ לא נתלו זה בזה אך הוא קיים והיה יכול לתבוע לראובן לקיים
 ג"כ נדרו כי הוה עניים היו בשעת השדוכין וכ"ש שכבר קיים וחקן לה והרי
 הן שלה ואפילו בגדים חדשים שצבען לשמה נעשה כמי שהקנו לה מעיקרא ובודאי
 שלה היו בשעת שהולכה שם. ומה שהוסיף אחר כך שהיו בחוק' שאולי' לאו בדי
 דידה הוהו אלא עם ראובן ולא כל כמיני' דראובן להפקיע זכותה ולא יאלו
 הבגדים מרשותה אלא שהחזיר' לאביה בפי' במתנה וזה לא טען. ומה שכתב
 ראובן הטבעות והמעות דכל הטבעות והמעות שאלו שניהם חשבינן להו
 נכסי מלוג וכן קבלתי מפי גדולים המורים ז"ל. וכבר פסק אחד מגדולי המורים
 על נכסי מלוג דהוי ג"כ דינא היכא דקיימו תיקום בפלוגתא דרש"י ור"ת בדוניא ומכא
 אומדנא אבל נכסי מלוג יריש להו בעל אפילו לר"ת. וכן איתא בדי' בפסקי מהרי"ח
 בהג"ה באשר"י: ואני לעיר קטן שבתלמידים אין הכרעת תלמיד הכרע ומי אנכי
 להכניס ראשי ביניהם שמה ירוואו את גולגלתי. אבל בעניותי נראה לי. אף על גב דמכא
 פי' ר"ת לא הדרי נכסי מלוג. מכל מקום תקנות הקהילות איתא נמי בנכסי מלוג.
 ומנא אמינא לה שכתב מהרי"מ בתשובה שבמיימוני דלעיל שאין הבעל חייב בקבורחה.
 ואי ירית נכסי מלוג חייב בקבורחת' דתקנה קבורחת' גם כן תחת ירושתה כדמוכח
 פרק האשה שנפלו בסוגיא דשומרת יבם שמתה מי קברה כדאיתא שם בחו' ואפילו
 נימא דעובדא דמהרי"מ לא היו לה נכסי מלוג דהא לא מפקע תקנה קבורחה דאם
 כן מי שפסק להכניסה ערומה מי לא חייב בקבורחה אלא לא פליג רבנן בתקנתא.
 אף על גב דעיקר תקנתא משום דוניא וכתובה כדמוכח בחו' פרק נערה אהבה
 דשכיחה ולא שכיח מכל מקום אי יריש נכסי מלוג מנא לי' למהרי"ם לפטור הואיל
 ויריש נכסי מלוג. ואינהו נמי מחייבי קבורה. ושז מלאחי כן בהדיא בתשובה
 רבינו יקר הלוי על יתום מאב ואם ונשא ומת וחבעו תקנת הקהילות בנכסי מלוג.
 (הילכך נראה דשי"ך נמי תקנת הקהילות בנכסי מלוג). אלא דלר"ך לדקדק הואיל
 ומהרי"ם פסק להחזיר לנותן והכא לא נתן האב הטבעות מכל מקום נראה
 דיחזיר לאב דלא שייך אומדנא להחזיר לכל חד וחד והם נתנו לכבוד הכלה אף
 על גב דהשטעניות שנתן מלך ראובן אפשר שר"ך לשלם לימים מכל מקום נראה
 תקנות הקהילות לא חילקו עובדא דווירצבורג ועובדא דווירצבורג שבתשובה
 מיימוני גם כן החזירו לאמה ולירשיה אע"ג שמכמה מקומות קבלה: ומה
 שכתב ראובן ספר של חגור. איני רואה דבריו דלא נדרא ממש הוה אלא פעומי
 מילי שהסמיך לראובן אפילו בחיים היה קשה לאפוקי מיניה: כללא דמילתא
 ראובן יעול כל חלק בנו והסבלנות והקידושין בראש ונכסי הבת יולאו מהם

מה

מה שעלה על קבורתה והמותר יחלקו ראובן ושמעון: ומהל"ו זהובי יוליאו שכר המלמד שנה. והמותר יעריכו על השנחים כמבואר לעיל: ושלוס על ישראל כ"י הק' יעקב הלוי:

סב אשר טוענין הקהל על ראובן שהקהל נחמו מס מחמת ההגמון שהעליל עליהם ופשרו קהל עם ההגמון. ועתה בא ראובן לדור עמם והקהל חובעים ממנו שיבא עמם בסך שפשרו עם ההגמון וראובן משיב איני חייב לכם דבר חדא קודם שבאתי אליכם פישרתם עם ההגמון ונתתם לו המעות ובאותו פעם לא הי' דעתי לעקור דירתי ולא הי' לי חפיסת יד עמכם. ויל' דראובן פטור לגמרי מכמה טעמים חדא אפי' מס גמור שנותנים היהודים כגון עוליי של ניט"ל שהוא כמס מנהג בכל ישראל הבא אח"כ אינו נותן לזה שום דבר ומנהג מבטל הלכה כדאיתא בפי' השוחפי' הכל כמנהג המדינה. וגרסי' בירושלמי זאה אומרת מנהג מבטל הלכה ואייתי במרדכי לא מנהג חכמים לבד אלא אף מנהג חמרי': ועוד לאו מנהגא הוא אלא דינא דתלמודא הוא. כדאיתא פרק השוחפין כמה יהי' בעיר ויהי' כאנשי העיר ופי' ר' ברוך בספר הסרומה. אבל אדם הבא לדור ולהשתקע שם וכו' מוכח מיניה וביה דעל מסים הבאים קאמר דמייתי עלי' שהוא דרב בון לחיטא דפסחא ולישא וליתן עמיהם. ופי' המרדכי ליתן משלו לעניי העיר. ופסק מכאן וכו' מכל זה משמע דעל הבא קאמר אבל לשעבר לא ישתמטי שום תנא או אמורא או גאון שיבא חייב. ועוד ראי' מדמי כלילא בפי' השוחפין דפסק ר"ת אם חזרו אותם שבתו חייב הא אחריי' פעורים דאליכ' יאמר אפי' ללא היו בכלל החיוב מעולם. אציג שי' לדחות תאמר לענין מסים אפילו אחרים נמי הו' חייב אלא הכא היק עליה לכך אחרים פעורים. זאה אומרת לר"ת הא פסיק מיניה ובי' וכתב וז"ל ומכאן ארי"ה שאם הטיל מס על בני העיר וברחו מקתם ואם היה חילוק מנגן תאמר הכא הו' פעורים דעליה היא אלא עייב לר"ת אין חילוק. ועוד עכ"ז הא נמי עליה היא שהעליל ההגמון שלא כדת וגזל דמלכות הוא וכה"ג ודאי ראי' מר"ת דווקא חזרו אבל אינש אחריני לא כדלעיל. ועוד לזה אין הקהל שוחפין. וגדול מזה כח המרדכי פרק הגזל בחרא וז"ל ודווקא למסים הם שוחפין. אבל לעלילות ולא רנונות אין שוחפי'. ואם השר מעליל על מקצ' הקהל שלא כדין שלא יתנו אחרים עמיהם ומביא ראייה מדמי כלילא דהו' פעורים וק"ו לראובן שלא היה בחיוב עמיהם שהוא פטור אף לר"ת לכן פשיט' ופשיטא שפטור ראובן ואין צריך להאריך כי לא חמלא שום חיוב כה"ג: ומה שהקהל טוענין שרויין לעשות שכל הבא יתן עמיהם בזה אין כח בידם שאף מהרי"מ ז"ל לא פסק בן אלא שאם השר אמר בן שלא ידור אלא מרטון ראובן וקמחייב מהרי"מ מבח די' דמלכותא. ועוד אם בנדון זה היה אפשר לעשות תקנה אי"כ דוחק אשר פסק מהרי"מ לעלילות אינש שוחפים וא"כ מה הועיל זה דלעולם כשעשה זה יעשו תקנה וכה"ג אלא ודאי אין כח בידם לעשות על מכאן ולהבא. ואם יש להם סברא או חילוק ללא תנא מסברא אין לחלק כדאית' פ"ק דב"ב. וז"ל ומה שטען ראובן לתת מס משל אחריי' מכאן ולהבא ושמתון מעכב דין עם שמעון אם הוא מייסובן דהאי דאמרינן רשאין בני העיר להסיע על קילתן שנתראה בתחלת

תשובות מהרי"ל

כה

בפתחת התקנה ועתה הוא מסרב והוא שעושה חבר העיר עכ"ל. הא למדת הואיל והוא מיישובן צריך להסכים עמהם וכ"ש בגדון זה דעדיין לא נעשה התקנה וק"ל ושלום מני העיר הלוי :

ועל דבר שבר החזנות לענין נראה שיש ליעלו ממשות קופת הקהל שנוטלים משם שאר עולם. וראייה מתשובת ריב"א ומהרי"מ שכתבו על ככה שיש להוסיף כל הנותנים לקופה ועל פיהם יעשו והזכירו החזנות עם יתר עולים לפוקד ולגלח ולשאר עולים דמתא וכן כתבתי ופסקתי כבר. וכן מנהג באלו הקהלות. וידעתי שיש מורה סבורה והעיל קצת על נפשות ועצמא לא ידעתי אלא ל"ל כדלעיל. וכן שוחט וחזן וכל אותן יצאות למניין פסק מהרי"מ הניה לפי מנזן וחניה לפי נפשות ועצמא שהיו לריבין לילך לאחד מן המקומות והיו לריבין. נסבן ח"ו הנפשות והמנזן ע"כ היעיל על שניהם ומזה חין להאריך :

על דבר הפקדון שמתעמזן עליו יורשי הקדוש מר' בוכ"א הי"ד וכן בעלה הקדוש כתי' משה הי"ד דין חורה לא ידענא אך בענינו' אשיב בקצרה מעט מה שכתב מהרי"ל יצחק שהיה לו שטר על אביו הקדוש בעד ק' ליערי' וכן אהסיד הר' זוסמן. ור' שמעון העיר שכן שמע מאביו שהיה חתום עליו. וראה דאין צוה ממש הואיל ולא נפיק שטר' מתותי ידיו הוא כאלו ע"פ ועצמתי עליה פדוע בדליכא בני דמוכיחי כגון תוך זמן או שחייב מודה. ועוד מאן לימא לן דהכא כתיב ביה דאיקיני. אפי"ג שר' זוסמן העיר וז"ל שטר חוב דמועיל וראוי לגבות עמו הכל ב"ד עכ"ל אפי"ג הכי לא סגיבין דלא מן ספרי דאביו הוי יודעים כל תקון שטרות אש כן לגבות מנכסים דהוי ליה כשעת הלוואה או הודאה ואם הברחה היה בלי שיעור הכי כרי"ם והרא"ש לבד. וכמ"ד דנפיק ליה דלא מני גבי מנכסי ואן ברו' דהיינו גדוניתא כדאיחא פרק אלמנה. גם לכה"ג אפי"ג למכור הבעל לא מני במטלטלים ואן ברזל כדפי' הרא"ש. והרמב"ם לא פליג אלא במכיר' משום תקנת השוק. ועוד הב"ח צריך שבושה והאשה אינה צריכה שבושה לגבות ואן ברזל שהכניסה ואמר רבי עקיבא שכולן צריבין שבושה כו'. וכ"ש לפי' הר' שמעון ייב"ל דנפול הבית אפי"ג למנה ולמאחיס לא חייס לזררי לגבי אשה דלא נתנה כתובה לגבות מחיים. אבל בי"ח דכל יומי' זמניה הוא חיישי' לזררי ופרעון. ועוד עדות רבי שמעון עד מפי עד. וליכא אלא חד סהדא ומתוך זה לא אמרין ציורשין דלא הוה להו לדעת כדפי' הלכך מכל הני לית לן למידק מידי בחביעות השטר. אלא דאכתני איכא למידק אי עיין הן מחס בחיי אביו ועיין שנתקדשה היא. ראשונה ויורשי האשה איפכא. היינו נפל הבית עליו ועל אשתו דאמרי ביה מכסי ל"ב בחזקתם. ומפרי בר קפרא יחלוקו וכוותיה פסקי רבוותי' נפול הבית כדפי' מהרי"מ בקטובה והיא במיימוני ובמרדכי פי' מי שמת. ולא שייך הכא לדון אם הנשים או האנשים רגילות למות קודם כמו שחלקו החו' בעלמא דהיי' בידי שמים ולא שייך מני אשה כלי זיינה עליה או מרחמין עליה דהכי בהדי הדדי נעקרו בבית המוקד. ולא שייך מני לחלק דאשה מפני מורך לבבה קודמת לבעל כיון שידוע שעיני כל האנשים בייסורין קשים ואפי"ג האי גוונא שייך אשה כלי זיינה עליה הלכך הדבר שקול הואיל והללו באין לירש. והללו באין לירש. יחלוקו. ושלום. הק' יעקב הלוי :

ומה

דלת

סד ומה שכתב במקום שאין יתום אם יתצטל קדים יתום חלילה וחס אלא לעולם כדרכות והפסוקים חייבין להקדים כמה שכתב המיימוני בהדי" אפילו קדים דרבנן היו אומרים אלא שנתצטל ללא רגילי זהו אינשי ומי"מ אינו חובה. ותקנתא דרבנן כמו הני קדישו דתפלה דבמה מדליקין וכל הני גופייהו לאו תקנתא דרבנן נינהו אלא מנהג. והא ודאי פשיעא שאין להם לירא לאותן שהוריקן בחיים מלומר קדים או להתפלל במו"אי שבתות דאדרבה דפרוקו עבדו וקורות רוח למתים בהארבת זכרו במו"אי שבת כמו שכתב הא"י מיהו אם אביו ואמו מקפידין. ישמע להם כמו שכתב בתשצ"ן ושלוס הקטון הלוי :

סה רבא דעמיה. יסגא שלומיה. ושלום תורתו וישיבתו כהנא רבא. אשלי דרבני מהרי"א כ"ץ ש"י. מה ידעת ולא תדע כי כל עמך ולא יבאר ממך מצימה אך דלימטיא שיבי מכשורה כוונת ואני פי מלך שמור להודיע על זאת בקלרה מפני עזרת הזמן ונחולת הדן. מה שכתב מר אם יש להקין הבהנים או לישא המת לבית אחר. נרא' דאפי' נושאין המת לחון אפי"ה לריך להקין דאפי' בלי שהייה קצבר הכהן. ואפי' ללא ידע מ"מ איסור עבד בשוגג. ואפי' דאינו מעשה אסורא איכא. ולאחרניא דידעו מזווין להפרישן עיין בסמ"ק. ולענין גוף השאלה אם יכול להכריח יורשי המת לשאת אותו חוזה כדי שיחזור הכהן לביתו. נרא' דתליא במנהגא אם רגילים לישא שאר המתים מיד אחר פטירתם לבית העברה הי"ן יכול לכופן אבל אי רגילין להשהותם משום כבודם לשמוע עליו רבים כלומר עד שיבאו רבים ויתעסקו עמו אינו לעשרו בביתו אי"כ היכן מצינו לכופן לחלל בו נדד המנהג ולא שייך הכא על המזיק להרחיק את עצמו דאנום הוא דהואיל ונהוג נהוג. וכן משמע פי בני העיר דהוא מייחא דהוה נחית באמרוגא דהוה פתיחא לבי בנישתא והוה מעבד כהני למיזל להחס. ודוחק לדחות ולהעמיד בשבת. ועוד ליג מרבוטונו אמירה לגוי מותר ובמקום מזהו כה"ג דליכא איסור דאורייתא אי"כ עיי' ככר או חינוק אפי' לצורך החיים וכן מנהג. אלמא ללא הוי מצי כהני דבי בנישתא לכופו דאנו מי לא הוה ביתא אחרניא התם: ועל אשה שנפלה מן הגג ומתה צע"ה הורה מהר"ש שאם יולא דם ממנה או אין לטהרה כי הדם יסתלק ממנה אך יקברוה בלבושיה. וגם אמר אם רביעית דם יולא ממנה אין לבסן להעמא לאותו דם (מליקוטי מהר"ש בסוף לקוטי מהרי"ל) ומנהג פשוט לקבור כל הרגים בידי לטעום ואנשים כמו שנמלא' בכל גלגלשיהם לעלות חימה ולנקוט נקם. אבל יולדות מאי האי שנסתפקת בה מיתה בידי שמי"ה היא כמו שאר חלאים ועל ג' עבירות וכו'. אבל הנהרגים בידי גוים אפי' לזימנין משום דדי מיתות לא בטלו מ"מ עתידין ליתן את הדין אותן שהרגו אותם וזו אין לריך פנים :

סו ומה שכתב מר מהרחקת חלון אי סגי דדי' אמות בטוחל גבוה וצעי מר לפרושי דהרחקת די' אמות בגבוה די' אמות הא"ך אפשר לומר קן הלא לריך להגביה די' אמות שלמים מפי מן החלון אלמא ח' אמות גבוה ואי בעינן למימר דלעולם יהא הרקקתה כה"ך גבוהו מה שיעור כ"ו זכ' הני די' אמות גבוה כדי שלא יאיץ וא"כ נתת דברך לשיעור. ולדברי מר מי שהיה לו כותל בחצירו גבוה ח' ומרוחק די' אינו רשאי להגביה טפי מדי' יותר מן החלון. ועוד בר מן

תשובות מהרי"ל

כו

דין גבוהה הכותל אינו מפורש כלל במתיבתא דלא תנא אלא גובה הכותל ד' אמות ולמעלה מן החלון וכן חלון העשוי לאורה עומד בקרקע מי ידעין כמה גבוה מן הקרקע דמדע שיעור הכותל אטו בחלון מרחק עסקין. אלא כלך מדרך זה דכל שיעור חכמים כן הוא כמו כל בני הרחוקות דלא יחפור. אצ"ג דזימנין הוה הבלא או מתנתא טובא וזימנין מועט אלא שיערו חכמים דבהם סגי לכל היותר ה"ג שיערו חז"ל דבד' אמות סגי לאורה בפתח בתיים שאין עשויים לאור גדול כגון אבסדראות ואספלידה וכו"ג. ואצ"ג כשמגביה טובא מאפיל קצת רק שיהא ראוי להשתמש ור"ת לא פליג אלא אהא עיין ס"ה. וחזינן דהרא"ש הולך לפרש דלמסקנא דמוקמינן מתנתא מן הלך דאפ"ה לריך להרחיק ד' אמות כשזונה נגד החלון דלא נימא אפי"ן תוך ד' אמות שרי. אפילו לדברי מר דבצי למימר הרחקה כגובהו אחי תיקשי לך ובהרחקה מן הלך זימנין איכא כותל כנגדו לבעל החלון או לבעל החצר עיי' חזקה או איכא מה שיעור הוה מן הלך בד' אמות הא זימנין הוי עפי. וכן בהרחקה נגדו ד' אמות זימנין איכא כתיב מן הלך. ואם כן מאי ניהו שיעור אלא כל שיעורי חכמים כן הוא בדפירוט:

סו ומה שכתב מר סיכי דאיכא עבה זהיר וזריז עפי מי מלי ת"ח למימר לא מחילנא גם זה לא הבנתי. דאם כן לעולם לא ימחול דהא ודאי אי צעי לאפסוי אבסחנא דעדיף ואפי"ן ר"ג אלא ודאי כל קהל וחבורי שוכרין מאי דאפשר להו וניחא דעתיבו עפי אצ"ג דזימנא איכא דזהיר וזריז וידע עפי. דילמא האי מוזיל גביהו או מחמת קיש דעתא או קורבי או שאר אמתלאות מי יוכל לפרש כולם דהא ודאי לאו ברשיעי עסקין דשצקי לעדיף בלי עעמא. ועוד אפי"ן לטעמא דהרא"ש הא קמן חזינן דאין שום שוחט מראה סכין לחכם אפי"ן יחיד ובעלי בתים השוחטים לעלמס ואיני ממונים אף כי אינו נכון בעיני הרא"ש מ"מ כיון דנהוג נהוג. וסבא חזינן רבין קשישי אפילו כשהיו מראים להם אפילו קטנים ועמי הארץ לא אסרו סבינא. וכו"ג כתבו רבותי ז"ל לענין אבילות על המתאבלים עמו והאידנא מחלי אחולי ליקרא דידהו והואיל ונהוג נהוג. ות"ח אורייתא דיליה היא ומאי שפיר מחיל ליקריה כדאיתא פ"ק דקידושין כל זה כתבתי לדברי הרא"ש. אמנם באגודה כתוב עעס אחר חז"ל. וכחצו הגאונים דעתה אין ת"ח מקפידים אך מוחלין. עוד כ"ל דבעי"ה אין ת"ח עתה שודע אפי"ן מסכת כלל עכ"ל. תא חזי מר זה המחבר הוה קודם הגזירות שידוע שאז היו גאוני ארץ ועתה הדור היתום הזה שאין בו יודע בין ימינו לשמאלו ונפרטיהם של ראשונים ושיחח עדיפא מכריסן ומתורתן של אחרונים כלום יש גדור הזה שיש לו לפקפק בזה ולא שייך בזה יפתח בדורו כו'. דהסוה לענין דינא ולשמוע אליו אחרת ולא לענין כבוד דילפינן מן ואל השופט וגומר:

סח ולענין נזק כחב מר בשאר איסורין דטעמא דנזק משום מגע יין ביין משיבותא דמר לא כי אלא דמהר"ם חלק ביניהם בשוטה במרדכי ובמיימוני: ומה שהביא מר מחתיכה מקלחה תוך הליורגם מזה אין שום ראוי דאין האי כמו מפעפע למעלה. דם אין מפעפע בהחתיכה: ולענין יין נסך גופי"ן אי הוה כה"ג חתיכות בשר או שאר דבר מקלחו תוך היין לא נאסר מה שלמעלה מן היין דלא בלע

תשובות מהרי"ל

בלע ואוכל ומסקה ללאו חבור אכן אנה נמי השבתי דאין נלוך כשאר איסורין וראיות כחבתי על דא למה"ר אליעזר בן מהר"ן ואין פנאי להעתיק ידעתי כי חידר שלוחים שמה :

עט ובשר ששוחטים מעי"ט ובשי מר לחלק בין מזיד לשוכח. לכאורה הואיל וחלי טעמא באפשר לעשות מעי"ט אי"כ אין חיובך בכל מיני דאפשר מעי"ט כגון גלגל עיסה מעי"ט או חבלין למאן דאסר או גבינה אטו מי שריק בשוכח. ואי משום דמליחת אוכלין דרבנן דאין עמיד באוכלין הא הגבחה חלה נמי דרבנן. ואלו [ואולי] שכח בא"י דלית ליה תקנה ע"י אוכל וסולך ואח"כ מפריש אפילו הכי לא שריק בשכח. וכן נקור בשר שנשחט בעי"ט ועבילת כלים ורבות כהנה. מאיש חבונות ידלגה : ומה שחלק מר בין סעודת ערבית ושחרית או יום שני הא מאי שפיר למשחט בעי"ט ואי משום דליהו לא מאי אשכח משום דאין הגויס שוחטין בו ביום או שום טעות אחר וכי משום הא יחשוב אי אפשר אי לא אפשר לדידי אפשר לאחרינא יאמרו כל הסדריקים כו' : ומה שכח מר דליום שני הוה כשלמים כמו לסעודת מפסקת. מטיבוחא דמר אמניא שלמי" סימנא בעלמא הוא דהא שלמים נעשים נותר אפי' בלי מליחה והכא בעינן דדוקא ששהה במלחו וכולהו רבנן כחבו ב' מי' וליה אחד וכו' ומימוני מיום ג' ואילך ולא ליטמט חד מינייהו דכחב כ"ד שעות ומטע יוחר דככה"ג נטשו שלמים נותר אם נשחטו מבשר. אלא לפי הנראה בשר מליחה דשרי דווקא ב' ימי' וליה אחד דכל זמן זה נמשך זמן דשלמי" דכחיב בכו שמחה וא"כ הכא מאי לממליחה בעי"ט בערב. ועוד דלגבי י"ט שני שחבין יומא קמא חול. והוה אפשר ליה למולחו ביומא קמא. ואי משום ספיקא דיומא דמשום הא חשיב לא אפשר דהכי בעיא מיני' דמר ז"ל בשיבט. והיה שם מהר"ר אהרן הקדוש הי"ד כמו שרגלין באותה מדינה לשלוח מנות בעי"ט דגים שאין מלוחים. וימנין משתהו אחר אכילת שחרית דחו ליכא לערומי גרמי גרמא מהו לממלחינהו בעי"ט שני מי אמריק דחשיב לא אפשר משום איסור י"ט או דילמי' בעי"ט שני אמריק קמא חול הוה. ואע"ד דבקיאיין בקביעת דירחא. וחשוב אפשר. ולמאן דאסור למלוח בעי"ט (אסור) מי' היה מורה להחיר כי אמר שרבותיו היו נוהגים היחד. אף כי אמרתי לפניו שמה היינו משום שלא נתפשט המרדכי בימיהם באותה מדינה. ומי'מ מאן דנוהג איסור קבעינא מיניה. וה"ה ליכא למיבעי אפשר שנשחט בעי"ט ראשון וכמה מיני מכשירין אלא לכה למעשה בדגים הוה. ולא השיבני מי'מ דבר ברור אף רפיא בידי ומי'מ הוא לא נעלם מיניה דמרמה שכחוב באגודה בהג"ה תשובת מהר"ר בופני"ט ז"ל ז"ל ומי'מ בעייתי במקומה עומדת כיון דידע בעי"ט ראשון חשוב אפשר לגבי י"ט שני משרת הקטן יעקב הלוי :

ע מנשים ב"ת אנתא היקרה מרת לאה. מה זה העתרת עלי דברין ומדינא לא ה"י לי להשיב ליכי כ"א לדויני' אלא עגמי' נפשי עליך ומשום כבוד אביך אשר הוא אורבא מרבנן אעבור על מדתי ואשיבך ואת אוהבך עמך אף כי אין לורך כי לכל דברייך יש תשובה מפורש באגרתו הראשון למדקדק בו. ומי'מ אפשר וזיל גמור ואענה פן תהיה חכם בעיניך. ראשית דברים הבאת ממנה שלישי דריש בי"מ דחשיב מוחזקים תמתי תמונות ופלאי פלאות חזין הכא דקדמתי הדיא